

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra biblické teologie

Libuše Prečová

Bázeň před Hospodinem v proroku Jeremjášovi

The Fear of the Lord in The Prophet Jeremiah

Bakalářská práce

Vedoucí práce: ThLic. Stanislav Pacner, Th.D.

Obor: Biblická teologie

Olomouc 2013

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedených zdrojů a literatury, která je uvedena v seznamu použité a citované literatury.

Libuše Prečová

Děkuji panu ThLic. Stanislavovi Pacnerovi, Th.D. za odborné vedení a poskytnutí cenných rad a podnětů, které měly zásadní vliv na výsledný text této práce. A zvláště mu děkuji za čas, ochotu a vstřícnost, kterou mi během mého studia věnoval.

Děkuji také své dceři a synovi za pomoc a morální podporu při tvorbě této práce.

Anotace

Autor / Author:

Libuše Prečová

Název práce / Title of thesis:

Bázeň před Hospodinem v proroku Jeremjášovi

The Fear of the Lord in The Prophet Jeremiah

Katedra, univerzita / Department, university:

Katedra biblických věd, Univerzita Palackého v Olomouci

Department of Biblical Sciences, Palacký University in Olomouc

Vedoucí práce / Supervisor:

ThLic. Stanislav Pacner, Th.D.

Počet znaků / Number of characters:

72692

Počet titulů použité literatury / Number of sources:

17

Klíčová slova / Keywords:

Knih Jeremjáš, strach z Hospodina, bát se Hospodina, bázeň před Hospodinem, milost Boží

The book of Jeremiah, Fear of the Lord, Be afraid of the Lord, Awe of the Lord, Grace of God

Resumé / Summary:

Práce se zabývá básní před Hospodinem, jeho exegezí a teologií.

Vybrané verše zachycují bázeň před Hospodinem ve škále od strachu až po bázeň jako milost Boží v Knize proroka Jeremjáše. Zaměřila jsem se na bázeň před Hospodinem jako vztahem k Bohu, který mohl zachránit zemi od zničení a izraelský národ od vyhnanství.

Study is concerned with the Fear of the Lord, Lord's exegesis and theology. Selected rhymes describe the fear of the Lord in spectrum from fright up to fear as grace of the God in the book of Jeremiah. I focused on fear of the Lord as respect to the God, who could save the country from destruction and Israeli people from exile.

Obsah

Úvod	7
1. Všeobecný úvod do starozákonní knihy Jeremjáš	9
Členění Knihy Jeremjáš	11
2. Bázeň před Hospodinem	13
Bázeň v Knize Jeremjáš	14
3. Strach před Hospodinem (hebr. pachdah)	15
Jr 2,19	15
4. Bát se Hospodina (hebr. jr´)	20
4.1. Jr 5,22-5,24	20
4.2 Jr 10,7	23
4.3 Jr 26,19	26
4.4 Jr 44,10	28
5. Bázeň Před Hospodinem (hebr. jir´ at jhwh)	33
Jr 32,39-40	33
Závěr	37
Seznam použité literatury	39

Úvod

Bázeň před Hospodinem je prvním darem Ducha svatého, jak napsala Edit Stein. Zažila jsem takřkajíc hmatatelně blízkost Boha a zažila něco, o čem jsem přesvědčená, že je to pravá bázeň před Hospodinem. Proto bych dodala k Edith Stein, že pokud člověk žije v této bázni, poznává Boha samého. Tento zážitek se mi udál v době, kdy jsem byla stísněna svou životní situací, volala k Bohu a Bůh mě tímto snad ukázal, že není na světě většího. A nemusím se tedy obracet k nikomu jinému než k němu. To jsem ale pochopila až později. Začala jsem se zabývat tímto tématem proto, že jsem chtěla hlouběji poznat život v bázni Boží. Vybrala jsem si proroka Jeremjáše, protože na jeho životním osudu, jeho pevné víře a oddanosti k Hospodinu lze dobře pochopit bázeň před Hospodinem. Důležité pro toto pochopení je období, o kterém Kniha Jeremjáš vypráví. Tato doba byla vyhrocená tím nejhorším, co mohlo židovský národ potkat. Zničení chrámu a Jeruzaléma, vyhnání a opuštění zaslíbené země. Práce má ukázat, že bázeň před Hospodinem je životem s Bohem a také cestou ke svobodě a to v každé době. Židovský národ se v době proroka Jeremjáše potácel mezi nevěrou a samolibostí, tedy malou bázní, takřkajíc životem bez Hospodina a tento postoj vyhnal židovský národ do vyhnanství. Až ve vyhnanství rozprášené zbytky Hospodinova národa sklonily hlavu před Nejvyšším, znovu se začaly k němu obracet a svou bázní přivolaly pomoc Boží, která je znovu svedla dohromady a vrátila zpět do své země.

Ve své práci se zaměřuji na výklad veršů vztahujících se k bázni Boží od strachu před Hospodinem až po pravou bázeň představující nejen milost Boží jako Boží dar, ale Boha samého. Jedinečnost proroka Jeremjáše spočívá v tom, že žil pravou bázní a pochopil, že jen tato může přispět k vysvobození národa.

Prvním krokem bylo vyhledání hebrejských výrazů pro podstatné jméno bázeň, strach a sloveso bát se. Za pomoci vedoucího práce jsem tyto verše našla. Jsou to tyto verše: Jr 32,40 – bázeň před Hospodinem (hebr. jir'at jhwh), dále verš Jr 2,19 - podstatné jméno strach (hebr. pachdah) a verše Jr 5,22.24; 10,7; 26,19; 32,39; 44,10 – sloveso bát se (hebr. jr'). Dalším krokem bylo vybrání verš uvést do kontextu pro hlubší pochopení významu a důležitosti vztahu bázně před Hospodinem. Následně jsem přistoupila k výkladu samotného verše a veršů s ním souvisejících. Výklad jsem zakončila teologickým poselstvím. V textu citované verše jsou psány kurzívou a verš v kterém je přímo zdůrazněna bázeň je vyznačen tučně.

Jelikož nejsem schopna sama překládat z hebrejského textu, používám ke své práci Český ekumenický překlad bible a na jednom místě také Český studijní překlad bible.

Jsem si vědoma, že biblických komentářů je v cizím jazyce více, např. autoři McKane, Holladay, Craigie, ale vybrala jsem si pro svou práci převážně komentáře J.R. Lundboma. Jeho komentáře k vybraným veršům se mi jevily nejvhodnější, protože mi umožnily porozumět textu nejlépe. Vzhledem k tomu, že bohužel neumím hebrejsky, byly pro mě jiné práce některých autorů hodně odborné.

V českém jazyce jsem příliš materiálů nenalezla. Proto doufám, že tato práce přispěje k tomu, aby byla výzvou dalším pro větší a odbornější práci s tímto tématem. Především bych ale chtěla touto prací přispět k vyššímu zájmu o bázeň Boží, která se prolíná nejen celou Biblí a ukazuje, že život v bázni Boží je stálý kontakt s Bohem. Přináší doslovně štěstí v kterékoliv životní situaci.

1. Všeobecný úvod do starozákonní Knihy Jeremjáš

V celé Bibli s námi Bůh komunikuje, sděluje nám svá poselství a vybírá si pro to své prostředky. Jedním z jeho prostředků je člověk - prorok. Prorok je posel i vykladač Božího slova. Je to člověk, který je obdařen duchem nutícím ho vyjadřovat slovo Boží. Bývá poslán hlásat Boží slovo lidem. Prorok Jeremjáš, jehož knihou se budeme zabývat, přišel prorokovat Boží slovo dokonce národům. Od proroků se vždy očekávalo, že budou nejen promlouvat hlasem Božím, ale také sdělovat prosby svého lidu a modlit se k Bohu.

Prorok Jeremjáš je řazen mezi tzv. velké proroky, tedy tvoří skupinu s prorokem Izajášem, Ezechielem a Danielem. Zahrnutí pod slovo „velké“ vyznačuje rozsah knih.

Jeremjáš se narodil jako syn Chilkijáše z rodu kněží ve městě Anatótu (Jr 1,1) okolo roku 650 př. Kr., několik km severně od Jeruzaléma za doby krále Jóšijáše. Pro Judsko jsou tyto roky klíčové, protože záměrem dosazeného Jóšijáše na trůně bylo vymanění národa z nadvlády Asyřanů a návrat k víře v Hospodina.¹ Jeremjáš žil v době, kdy se měnila tvář starověkého světa. Asýrie ztrácela na síle, vzrůstal se Babylon a Egypt se za každou cenu snažil prosadit svou moc.²

Judský lid se ve svém malém království neustále ohrožovaném velmocemi domníval, že město Jeruzalém nemůže nikdy padnout. Tehdejší proroci chlácholili lid a provolávali slávu a nedobytnost Jeruzalému. Jeremjáš hlásal své slovo v době plné politických a válečných tlaků.

Jeho dětství a mládí do doby, než byl povolán stát se služebníkem (Jr 1,7), bylo šťastné. Ale od okamžiku kdy ho Hospodin zavolal, kdy se nesměl oženit, mít děti (Jr 16,2), byl Jeremjášův život plný zvratů a utrpení. Prosil Boha, aby ho jeho služby zprostil. Ale aby z cesty dané Bohem nikdy neodbočil a aby byl plně odevzdán Bohu a slovům skrze něho hlásaným (Jr 15,16). Jeremjáš, který měl dar vidět budoucí události, byl vystaven nejen tlakům okolí (Jr 15,15), ale i vizím, které mu ukazovaly nezvratitelnost zničení chrámu a vyhnanství jeho národa. Jeremjášův život byl životem člověka, který veškerou sílu čerpal jen z Boha. Vnímá, že nemá nikoho, kdo by mu byl oporou (Jr 23,9). Byl Bohem povolán ve 13. roce vlády Jóšijáše (640-609), tedy kolem r. 627/26. Král Jóšijáš byl dosazen na trůn v osmi letech roku 640 po zavraždění svého otce Amóna. Jóšijáš se aktivně ujímá vlády o deset let později v době příznivé politické situace. Asýrie padla, Jeruzalém je svobodný.

---

1 J.R.LUNDBOM. *Jeremiah 1-20: A new translation with introduction and commentary*, AB 21a, New York (NY): Doubleday, 1999, s. 107.

2 P. a D. ALEXANDER. *Průvodce biblí*. 1. české vyd. Praha: Česká biblická společnost 2004, s. 441.

Jóšiáš zabral i část dřívějšího Izraelského království, je pokládán za nového Davida. Kolem roku 622 je při rekonstrukci chrámu nalezen svitek obsahující Zákon (2Kr 22). Tato událost vedla k náboženské reformě, v jejímž důsledku došlo k centralizaci kultu. Jóšiáš však r. 609 padl v bitvě u Megida, kde se utkal s faraonovými vojsky, která tudy táhla proti Babyloňanům.

Po Jóšiášovi nastoupil na trůn jeho syn Jóchaz. Faraó Nekó ho však po třech měsících vlády sesadil a králem se stal druhý Jóšiášův syn Jójakím. Ten zastával pro-egyptsky orientovanou politiku. Toleroval modloslužbu. Po vítězné bitvě u Karkemíše táhnou Babyloňané i na Jeruzalém. R. 598 zde Jójakím umírá za babylonského obléhání. Jeho mladičkový syn a nástupce Jójakín vydává r. 597 město Babyloňanům. Nastává období tzv. první deportace, elita národa (kněží, starší, inteligence) je odvečena do Babylonu.

Babylonský král Nabuchodosor ustanovuje v Judsku králem třetího syna Jóšiášova syna Sidkijáše. Ten se však proti nim bouří a paktuje se s Egyptem. Babyloňané táhnou na Jeruzalém podruhé a r. 586 jej dobývají. Tentokrát je Jeruzalém zničen a zbořen je i chrám. Další část obyvatelstva je deportována do Babylonu. Judsko definitivně ztratí svou samostatnost.³

Mladistvý kazatel mluvil živě o pohanství, odklonu od víry a nevděčnosti lidí k Hospodinu. Jeremjáš upozorňoval na převažující odpadlictví. Lidé se obraceli k pohanským bohům, zvláště ke kananskému bohu Baalovi. Za vlády Jójakíma (r. 609/8-598) kritizoval porušování smlouvy a slepé spoléhání na chrám a byl za to pronásledován od všech, i od vlastní rodiny. Za vlády Sidkijáše (r. 597-587/6) nesouhlasil se vzpourou, radil králi vzdát se Babyloňanům. Královi lidé ho proto chtěli zabít.⁴ V roce 587 př. Kr. vtrhla Nabuchodosorova armáda do Jeruzaléma, město vyplenila a zničila chrám. Elitu národa odvedla do zajetí. Nabuchodosor nabídl Jeremjášovi, aby zůstal u dvora, ale ten se obrátil na Gedaljáše, který se stal místodržícím a zůstal v Judsku. Když byl zavražděn Gedaljáš, nabádal Jeremjáš dle výroku Hospodina lid, aby zůstal v Judsku. Lidé však ze strachu z pomsty utekli do Egypta a vzali Jeremjáše s sebou. Tam hlásal stále Boží slovo a to i těm, kteří odmítali naslouchat, a podle tradice tam i zemřel.

Proroctví, která hlásal, z něho udělaly osamocené a neoblíbeného člověka, kterému bylo často těžko pro svou vyděděnost. Byl odmítaný, byl uvězněný, ve svém lidství toužil po úctě a klidném životě. Přesto se nikdy neodchýlil od hlásání proroctví, které bylo jeho

---

3 G.I.VLKOVA. *Úvod do prorocké a mudroslovné literatury Starého zákona*. 2. vydání Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci 2007, s. 6-7.

4 G.I.VLKOVA. *Úvod do prorocké a mudroslovné literatury Starého zákona*, s. 30.

službou Bohu. Hospodin skrze ústa Jeremjáše žádal věrnost, která lidem přináší spokojený život. Lidé většinou nevěří dobrým trvalým věcem. Obracejí se k lidským nadějím a doufají ve splnění svých lidských přání. Jeremjáš poznal Hospodina a měl k němu velkou úctu. Viděl svobodu, kterou dává Bůh ve svém svobodném tvoření světa. Viděl svá proroctví, která vypadala neodvratitelně, jako dopředu dané věci. Jeremjášovi se dostalo poznání o věčném tvoření. Poznal, že plnou svobodu a lásku zažíváme v Boží sjednocující přítomnosti. Kolik lidí Jeremjáše ve své době pochopilo? Člověk, který vidí své štěstí v samém Bohu, bývá často nepochopený a samotný osud Jeremjáše to stvrzuje.

Členění Knihy Jeremjáš

Kapitoly 1-24 obsahují výroky proti Judsku. Tématem výroků proti Judsku, převážně poetických, jsou hrozby a výzvy k obrácení.⁵ V těchto kapitolách je prorok poslán k nevěrnému lidu. Je zde zdůrazněno jeho povolání. Jeremjáš prorokuje, že odpadnutí od Hospodina nezůstane bez trestu. Lid je jeho proroctvím rozhořčen a ukládá mu o život. Tyto kapitoly vystihují vztahy mezi proroky a králi.

Text kapitoly 25,1-14 shrnuje Jeremjášovu činnost a 25,15-38 je jakýmsi úvodem k tématu cizích národů.⁶

Kap. 26-29 jsou prozaické, obsahují vyprávění o Jeremjášově činnosti. Kap. 30-31 obsahují poezii a jsou laděny pozitivně. Tato sekce knihy bývá nazývána „Kniha útěchy“. Kap. 37-44 jsou opět prozaické. Tvoří je souvislé vyprávění, které popisuje vývoj událostí od doby před pádem Jeruzaléma až do odvezení Jeremjáše do Egypta. Kap. 45 tvoří výrok, který je příslibem pro Jeremjášova druha Bárucha.

Až v kap. 46-51 zde najdeme výroky proti cizím národům.

A kap. 52 je jakýsi dodatek, text de facto paralelní s 2Kr 24-25.⁷

Kniha se dochovala ve dvou hlavních verzích a to v hebrejském masoretském textu a Septuagintě. Liší se od sebe více než některé jiné knihy Starého zákona.⁸ Velký počet

---

5 G.I.VLKOVA. *Úvod do prorocké a mudroslovné literatury Starého zákona*, s. 29.

6 Tamtéž.

7 Tamtéž.

8 J.R.LUNDBOM. *Jeremiah 1-20: A new translation with introduction and commentary*, AB 21a, s. 57.

rozdílů, rozdíl mezi MT a LXX vedl k značným diskusím po několik let ve věci zprostředkování Jeremjášova textu, základu řeckého překladu a která z verzí je starší a kvalitnější. Tato diskuse zesílila následujícím objevením čtyř a možná šesti částečných Jeremjášových rukopisů mezi svitky z jeskyní u Mrtvého moře. Jeden z fragmentů, 4QJer^b, odráží krátký LXX text. Existence krátkého hebrejského textu knihy Jeremjáš z období 2. století před naším letopočtem dala růst teorii, nyní všeobecně rozšířené, že autoři LXX nevytvořili zkrácený text, ale raději přeložili hebrejský text porovnatelné délky pocházející z Egypta. Věří se že se tento hebrejský text dochoval ve srovnatelné izolaci od protomasoretského textu, který vznikl v Babylonu.⁹ Protomasoretský text, kvůli aktivnější historii předávání, obsahuje více glos a rozšíření.¹⁰

---

9 J.R.LUNDBOM. *Jeremiah 1-20: A new translation with introduction and commentary* AB 21a, s. 58.

10 Tamtéž.

2. Bázeň před Hospodinem

Starý zákon bývá často charakterizován jako zákon založený na strachu, zatímco Nový Zákon má být zákonem lásky. Není to tak. Láska se pojí s bází jak ve Starém zákonu, tak v Novém zákonu, třebaže pokaždé jiným způsobem.¹¹

Ve Starém zákoně je bázeň vykreslena od strachu přes obavy až po skutečnou bázeň Boží, která je jedním z nejvzácnějších darů, které Bůh lidem dal. Bázeň Boží je vnitřní vztah člověka k Bohu. Je to dar Boha nám lidem. Bázeň nás učí jak neurážet Boha, učí nás jak přistupovat k věcem Božím s úctou a s vědomím jistoty Boha. Bůh sám nás skrze ni učí, jaké je to být s ním a kdo je.

Kallistos a Ignatios Xantopulos členili bázeň na bázeň začátečníků a dokonalých.¹² U začátečníků, kteří se teprve učí jak přistupovat k Bohu je to bázeň, která učí nezarmucovat Pána, která zdokonaluje ve ctnostech. Je to neurážet slovem, myšlenkou, nedobrým konáním, nesprávným rozhodnutím, nedostatkem laskavosti. Je to bázeň, která vychází z nás samých, bázeň, které se učíme, které se podřizujeme, která snad vystihuje ostych a obavu nedopustit se něčeho špatného.

Bázeň dokonalých je darem samého Boha. Je to bázeň, v které milujeme opravdově Boha, v které ho hluboce ctíme, bázeň, v které vnímáme jeho přesahující, zahrnující lásku, lásku jakou jsme nikdy nezažili. Bázeň u dokonalých je bezpečná jistota nezranitelnosti. Žít v bázi Boží znamená žít v neotřesitelné jistotě bezpečí a lásky, ať se děje s námi cokoliv. Kdo zažil tuto bázeň, je jako kdyby poznal i to, jaký Bůh skutečně je. V poznané pravé bázi před Hospodinem poznáváme toho, kdo nás miluje, nemusíme různými přívlastky odvozovat Boží velikost z poznání toho, co nás obklopuje v tomto světě, ale skutečně poznáváme samého Boha osobně. U proroka Jeremjáše je evidentní, že žil bází dokonalých, která ho postupně přiváděla co nejbliže Hospodinu, takže poslušně a bez váhání hlásal proroctví mu svěřená. Bázeň staví Hospodina vždy na první místo a lidé, kteří žili v bázi před Hospodinem, byli následováni dalšími k věrnosti k Bohu.

---

11 P. AUVRAY a P. GRELOT. *Slovník biblické teologie*. 2. vydání Praha: Academia 2003, s. 20.

12 Kallistos a Ignatios XANTOPULOS. *Poučení pro mlčící ve sto kapitolách*, on-line, (cit.2013-03-19).
Dostupné z <http://www.acizek.nfo.sk/teolog/duchtexy/pouceni/texty/17.htm>.

Bázeň v Knize Jeremjáš

V knize proroka Jeremjáše je vykreslen vzájemný vztah lidí, vztah lidí a Boha z hlediska bázně na různých úrovních. Kniha Jeremiáš je psaná ve vyhrocené době židovského národa a prorok Jeremjáš, který žil v bázni před Hospodinem, poznal, že opravdová bázeň je cesta jak uniknout z nebezpečí a jak být v jistotě Boží, kterou dává Bůh. Pro Jeremjáše představuje bázeň stanout před Bohem v úctě a neobracet se na nikoho jiného než na Boha samotného. V době, kdy židé uctívali i jiné bohy, představovala bázeň před Hospodinem cestu věrnosti a ochrany. Celou jeho knihou se prolíná jeho apelace na lid, na odvrácení od bůžků k Bohu samému. Jeremjáš si uvědomoval, co znamená skutečná bázeň a že se často liší od bázně, jak si ji představovali sami lidé. Lidé si často Boha personifikovali, vnášeli do Boha své lidské představy a Boha upravovali podle toho, jak by se chovali oni sami. Hospodin sám hovořil ústy proroka a ukazoval lidem, že Boží velikost je jiná, než ji vidí oni, že Boží spravedlnost je jiná, než jak ji vidí lidé, že je třeba naslouchat a poslouchat jeho samého. Jeremjáš žil v opravdové bázni, a proto podstupoval všechny těžkosti a úskalí, které ho potkávaly, jen aby se lidé naučili správně vnímat Hospodina. Vnímal, že Hospodin i přes všechny těžkosti, které Jeremjáše potkaly, byl stále s ním. Ke konci života vidíme Jeremjáše jako proroka, který už tak poznal svého Boha, že vše přijímal s poslušností a odevzdaností tak jako svatí, kteří přišli v době křesťanské. Jen málo starozákonních lidí pochopilo cestu bázně a až Ježíš Kristus, který znal svého Otce, ukázal pravou bázeň a jak ji žít.

Sloveso bázlivý také představuje i normální lidský strach z něčeho neznámého, strach z nebezpečí, obavu ze situace, obavu z lidí, zvířat apod. Pod bázni si můžeme představit plachost, ostych. S bázni jako s lidským strachem se bojíme cokoliv podniknout, s bázni před Hospodinem nezažijeme strach ani obavy.

My se zde budeme zabývat druhy bázně, které se objevují v knize Jeremjáš a které se snaží postihnout to, co pro lidi té doby bázeň mohla znamenat, jak ji poznávali, a jak ji žili. Rozlišíme tedy strach před Hospodinem (*hebr. pachdah*), dále bát se Hospodina (*hebr. jr'*) a prožít opravdovou bázeň před Hospodinem (*hebr. jir'at jhwh*).

3. Strach před Hospodinem (hebr. pachdah)

Všechno neobvyklé, velkolepé nebo hrozivé vzbuzuje v člověku mimovolně pocit „přesažnosti“, něčeho, co je větší než malé a bezmocné lidské individuum. Je to pocit nejasný a nadpřirozeno se v něm odráží především jakožto tremendum, aniž by přitom odhalovalo svou skutečnou hloubku. Ve Starém zákoně vyrovnává tento pocit poznání pravého Boha, který zjevuje právě prostřednictvím znamení, kterých je jeho stvoření plno, svou moc a velikost.¹³

V lidech vzbuzuje tato vše přesahující Boží moc strach, bázeň před něčím velkým. Tak velkým, že je třeba mít Boha jak v úctě, tak stanout před ním v opravdovém strachu, aby člověk Boha neurazil a nedočkal se trestu za svou případnou opovážlivost.

Ve Starém zákoně se Bůh zjevuje jako soudce a vyhlášení sinajské smlouvy doprovází hrozba trestů (Ex 20,5; 23,21). Neúspěchy Izraele vykládají proroci v celém průběhu dějin jako znamení Prozřetelnosti vyjadřující Boží hněv, který je opravdovým důvodem trást se před ním! V tomto smyslu se Boží zákon opravdu jeví jako zákon založený na bázni.¹⁴ Aby se lidu dobře žilo, bylo třeba pokorně a s bázní naslouchat Božímu slovu. Poslouchali Boží přikázání a rozhodnutí, a snažili se jednat tak, aby Boha neurazili. Lidé se obávali Božího hněvu, odvrácení Boží tváře od jejich životního údělu, osamělosti bez pomoci, beznaděje bez Boží opory a Božího trestu jako důsledku nepříznivého osudu, který na tento lid může od rozhněvaného Boha dopadnout.

Jr 2,19

Tvá vlastní zloba tě ztrestá, tvé odvrácení se ti vymstí. Uznej a pohleď, jak je to zlé a trpké, že opouštíš Hospodina, svého Boha, a ze mne strach nemáš, je výrok Panovníka, Hospodina zástupů.

Tento verš se nachází ve 2. kapitole Knihy Jeremjáš. Patří do sbírky Jeremjášových slov (kap. 1-25). Kapitoly 1-10 se odlišují od následujících kapitol tím, že v nich převládají

---

13 P. AUVRAY a P. GRELOT. *Slovník biblické teologie*, s. 20.

14 P. AUVRAY a P. GRELOT. *Slovník biblické teologie*, s. 21.

„poeticky“ formulovaná prorocká slova.¹⁵ Ve Jr 2,1-4,4 je nejprve Izrael, v čase na poušti těsně spjatý s Hospodinem (v.1-3).¹⁶ Slova patří do úvodních kapitol. V 1. kapitole je prorok Jeremjáš Hospodinem povolán ke své službě (Jr 1,5-10). Hospodin mu oznamuje své rozhořčení (Jr 1,16), které vyjadřuje konec Boží trpělivosti s národem, který Bůh miluje, ale který si lásky neváží a obrací se k jiným bohům. Ve 2. kapitole Hospodin pronáší Jeremjášovými ústy svůj nářek nad nevěrností izraelského domu. Vyčítá jim odklon k jiným Bohům, honbu za nicotnostmi, která z nich samých učinila nicotnost (Jr 2,5), připomíná jim vše dobré, co pro ně učinil a čím se mu odměnili (Jr 2,7).

Verš 19 je součástí veršů 14 - 19, ve kterých Hospodin uvádí důsledky nevěrnosti Izraele. „Jsme zpátky v otroctví“, nazval Lundbom verše Jr 2,14-19.¹⁷

Jr 2,14 - *Což je Izrael otrokem? Je otrockého rodu? Proč se stal kořistí?* Hospodin se ironicky podivuje nad tím, zda je Izrael otrokem. Izrael byl totiž vždy nazýván Božím sluhou ve smyslu zasluhujícím úctu, ne aby ponížně otročil cizincům. Proč se stal kořistí?¹⁸ Mínil se zde konec Jóšiášova panování, kdy padl r. 609 při střetu s vojsky egyptského faraona a Izrael se stal egyptskou kořistí a později i kořistí Babylonu.¹⁹

Jr 2,15 - *Mladí lvi nad ním řvou, vydávají hlas. Z jeho země učinili poušť, jeho města jsou vypálená, jsou bez obyvatel.* Výrazem lvi byla původně označována Asýrie, ale v tomto případě směřuje k novému nebezpečí, které přichází z Egypta nebo Babylonu. Lvi bývali symbolem těchto národů. V asyrských a babylonských sbírkách, uložených v Britském muzeu, muzeu v Berlíně a v Orientálním institutu na univerzitě v Chicagu, lze spatřit obrovské čediče znázorňující lva a sfingy lva strážící brány do asyrských a babylonských hradů a zámků. Také lze zhlédnout vyřezávané lvy na kamenných reliéfech a dlažbách z Nivnie, Nimrudu, Babylonu.²⁰ Výrazem „mladí“ jsou však snad v tomto případě míněny Egypt a Babylon, kteří přišli až po Asyrii.²¹ Verše představují bezostyšné násilí nepřátel.

Jr 2,16 - *I synové Memfidy a Tachpanchésu oholí ti kštici.* Touto větou se míní

---

15 R.RENDTORFF. *Hebrejská bible a dějiny*, 3. vydání Praha: Vyšehrad 2003, s.255.

16 R. RENDTORFF. *Hebrejská bible a dějiny*, s.256.

17 J.R.LUNDBOM. *Jeremiah 1-20: A new translation with introduction and commentary*, AB 21a, s. 271.

18 J.R.LUNDBOM. *Jeremiah 1-20: A new translation with introduction and commentary*, AB 21a, s. 271.

19 G.I.VLKOVA. *Úvod do prorocké a mudroslovné literatury Starého zákona*, s. 8.

20 J.R.LUNDBOM. *Jeremiah 1-20: A new translation with introduction and commentary*, AB 21a, s. 271.

21 J.R.LUNDBOM. *Jeremiah 1-20: A new translation with introduction and commentary*, AB 21a, s. 273.

Egyptané, kteří si podrobí Judsko. Memfida bylo staré hlavní město Egypta, jižně od dnešního a moderního Caira. Tachpanchés bylo pohraniční město v oblasti Dolní Delty. Leželo na karavanní stezce vedoucí do Palestiny a na sever. O obou městech je zmiňováno ve výrocích o Egyptu (Jr 46,14). Židé byli později vyhnáni do obou měst (Jr 43,7-9, 44,1).²²

Výrazem „*oholí ti kštici*“ je zde izraelský národ personifikován jako žena. Ve světle Jóšiášovy porážky v r. 609 faraonem Néko u Megida zde může tento výraz zahrnovat toto období. Bezpochyby tento verš má nový význam po r. 609, kdy se ukázal Egypt za vlády krále Sidkijáše jako nespolehlivý spojenec (Jr 2,36; 37,7)²³ a Babyloňané dobyli a zničili chrám.

Jr. 2,17 - *Což sis to nezpůsobila sama? Opustilas Hospodina, svého Boha, v čase, kdy tě vodil svou cestou.* Slova jsou předzvěstí následujícího verše 18. Výtka Hospodinova na odbíhání lidu od jeho cesty k jiným bohům. Malá víra a neschopnost držet se Hospodina a jeho slov, a nedůvěra v Boží záchranu. Postoj malých národů, kteří hledají pomoc u mocnějších národů, vystihují Hospodinova slova, která jsou podivem nad tím, že lid nezůstane s tím nejmocnějším, a to s Bohem samým .

Jr. 2,18 - *Co máš teď z cesty egyptské, z toho, že piješ vody Nilu? Co máš z cesty asyrské, z toho, že se napájiš vodami Eufratu?* Hledání politického spojení s Egyptem bylo jednoznačně spornou zahraniční politikou v posledních letech asyrské nadvlády, když se Egypt a Asyrie spojili proti Babylonu. Toto období je datováno v babylonské kronice²⁴ k r. 616. Hospodin znovu apeluje na zbytečnost hledání spojení s někým jiným než s ním samým. Spojení Judska s Egyptem za krále Sidkijáše připomíná stejně pochybné spojení Československé republiky se státy Mnichovské dohody. Spojení s Asyrií mělo význam pouze do r. 612 do pádu Ninice, kdy ztratilo svou moc.

Jr 2,19 - *Tvá vlastní zloba tě ztrestá, tvé odvrácení se ti vymstí.* Zloba, o které Hospodin hovoří, je postojem lidu s odvrácenou tváří od rozumnosti a moudrého jednání a řítícího se do zkázy, porobení a vyhnanství. Národ, který přestal naslouchat svému ochránci, je vystaven vlastní zlobě, která, jako každá zloba, skončí vlastním sžíravým pozřením

---

22 J.R.LUNDBOM. *Jeremiah 1-20: A new translation with introduction and commentary*, AB 21a, s. 272.

23 Tamtéž.

24 J.R.LUNDBOM. *Jeremiah 1-20: A new translation with introduction and commentary*, AB 21a, s. 273.

nositele, v tomto případě vyhnáním národa do Babylonu. Zloba je vždy postojem nelásky k Bohu. Hospodin vyčítá lidu, že opouští cestu vlastní svěbytnosti, že přisluhují Egyptu a Asýrii. Také vyčítá Jeruzalému jeho zlobu v tom, že způsobuje odvracení od něho samého a utíká se k bůžku Baalovi a dalším bohům, že má Judsko tolik bohů kolik má měst (Jr 2,28), že se podbízí cizincům, že za nimi utíká (Jr 2,25) a snaží se o zisk tohoto světa s malou vírou, a nebo vůbec žádnou vůči Hospodinu.

Uznej a pohleď, jak je to zlé a trpké, že opouštíš Hospodina, svého Boha, a ze mne strach nemáš, je výrok Panovníka, Hospodina zástupů. Opustit Hospodina, jak vyplývá z dalších úryvků Jeremjáše, znamená, že má na mysli obrácení se k pohanským božstvům a nechování se podle Zákona. Také pálení kadidla cizím bohům (Jr 1,16; 19,4), klanění se dílu svých rukou (Jr 1,16), přísahání při tom, co není Bůh (Jr 5,7), službu cizím bohům (Jr 5,19; 16,11), klanění se jim a jejich uctívání (Jr 16,11; 22,9), opouštění Zákona a nenaslouchání Hospodinova hlasu (Jr 9,12; 16,11), znesvěcování Jeruzaléma a naplnění města krví nevinných (Jr 19,4), konání zla a bouření se proti Hospodinu (Jr 2,19), cizoložení a dopouštění se kultovní prostituce (Jr 5,7; 9,1).²⁵

Sám Hospodin svými slovy apeluje na vědomí člověka, který začíná trpět příkoří na něj se valící, útok nepřátel, ztrátu domova, vlastní země. Přitom tento člověk sebejistě nepochybuje o nezranitelnosti chrámu, a tím i židovského národa. Naslouchá lživým prorokům o tom, že se nemůže nic stát, žije bez vědomí pokory a bázně před Bohem. Bůh tímto lid učí, že není nic jisté a že život v nejistotě vede k pokoře, která vede k setkání s Bohem, a tím k opravdovému štěstí.

Boží vyžadování strachu z Boha zde poukazuje na Boží znalost člověka, znalost lidských postojů, kdy požadavek prvotního strachu z něčeho většího než je člověk sám vyvolá, že je člověk přiváděn a obrácen k Bohu, aby se člověk mohl vydat na cestu svobody a pokoje, kterou tak stále hledá.

Strach z Hospodina je pro lidský život vztyčený ukazovák, že existuje někdo, kdo nám nedovolí chovat se tak, abychom ubližovali jak sobě, tak i druhým. Strach z Hospodina je počátkem úcty a pokory, která přináší do života spokojenost.

Lidé se bojí věcí, lidí, situací a tento strach je pohlcující tak jako strach Judska před Babylonem, malá důvěra v Boha samého. Strach z toho, co nás obklopuje, je často

---

25 S. PACNER. *Důvěřovat v člověka a důvěřovat v Hospodina*, (online) Olomouc: 2009, (cit. 2013-03-04) Dostupné z <http://theses.cz/id/93hitt/104148-910164026.pdf>

frustrující a zničující. V dnešním světě je spousta lidí, kteří se bojí tak života samého, že na něho rezignovali a přestali se dívat po skutečnostech, které jim jejich život zhodnotí. Prvotní strach z Boha je počátkem skutečné bázně. Bůh nás nikdy nenechá ve strachu z něho tak, jak máme strach z toho, co nás obklopuje. Pokud se obrátíme k Bohu, pak po snad prvotním strachu a obavách se dostaví úleva a pokora, a ten kdo žije v pokoře, žije v lásce. A v lásce nemá strach místo (1Jan 4,18). My na takovou Boží nabídku často nereflektujeme. Kdyby tento postoj byl brán z lidského pohledu, musel by Bůh z nás být už strašně zoufalý, a to tak jak ve verši Jr. 2,19.

4. Bát se Hospodina (hebr. jr')

Sloveso „bát se“ vyjadřuje naše obavy, které můžeme mít z nějaké situace či člověka a které nás ochromují.

„Bát se Hospodina“ ve Starém zákoně znamená bát se toho kdo Hospodin je, než toho co by mohl učinit.²⁶ „Bát se“ je také postoj vůči druhému pro úctu k jeho autoritě. Také se starozákonní lidé báli cizích zemí, cizích nepřátel, cizích králů a vládců. Lidé se ale také báli míst, kde bylo možné se setkat s posvátnem. Bylo to pro ně tabu. Bůh sám když se k nim přibližoval, vyslovoval slovo „neboj se“ a pokud člověk byl po takovém setkání živ, byl to div.²⁷ Bát se Hospodina je ale současně naděje, že se Bůh člověka ujme. Že ho nenechá ve strachu, ale naopak bude člověk pod ochranou a bezpečím Hospodinovy moci.

4.1. Jr 5,22-5,24

22Což se mě nebudete bát? je výrok Hospodinův, nebudete se přede mnou svíjet bolestí? Moři jsem jako hráz položil písek, je to řád věčný, který nepřestoupí. Bouří se, ale nic nezmůže, jeho vlny hučí, ale nepřestoupí jej.

23Avšak tento lid má srdce umíněné a vzpurné, odešli z umíněnosti.

24Ani je nenapadlo říci: „Bojme se Hospodina, svého Boha, který dává vydatný déšť, jarní i pozdní, v pravý čas, ke žni stanovené týdny nám zachovává.“

Těmito verši hovoří Hospodin skrze proroka Jeremjáše k lidu, který zavrhl. V předcházejících verších je Hospodin zarmoucen nad odpadlictvím a nevěrou lidu, je rozhorlen a zvěstuje svému lidu podrobení jiným národem. V Jr 4,5-6,30 se na jedné straně líčí v neustále se měnících dramatických obrazech, jak se blíží nepřítel ze severu a na druhé straně vina Izraele jako příčina tohoto soudu.²⁸ Verše v této části jsou psány poeticky.

Ve verších Jr 5,1-2 je Hospodin rozhorlen a dotazuje se, zda existuje mezi jeho lidem jediný věrný, spravedlivý, zmiňuje křivopřísežníky. Nenalézá nikoho, nad kým by se smiloval.

---

²⁶ D.LYS. *Biblický slovník*, 2. vydání. Praha: Evangelické nakladatelství, 1991, s.16.

²⁷ D. LYS. *Biblický slovník*, s. 15.

²⁸ R.RENDTORFF. *Hebrejská bible a dějiny*, s.256.

Jeremjáš se zarmouceně obrací na Hospodina, zmiňuje nevěru lidu, jeho odmítání se polepšit. Vysvětluje mu, že se tedy s nadějí obrátil na mocné, ale i ti zpřetrhali pouto s Hospodinem. Důsledkem je, že přestali být pod ochranou Boží a Jeremjáš obrazně vyjadřuje pomocí divoké zvěře záhubu národa (Jr 5,3-6).

Hospodin se dotazuje, zda může takovému lidu odpustit, neposlouchají ho, porušují jeho příkazy. Copak je nemá ztrestat? Zapřeli Hospodina a ještě se domnívají, že jim Hospodin nic zlého neudělá, navíc pohrdají proroky (Jr 5,7-13).

Hospodin vkládá svá slova do prorokových úst, která budou ohněm, který pozře lid jako dříví. Hospodin zvěstuje, že přijde velký pronárod, který bude silný a podmaní si Judsko i Izrael. Až se bude lid dotazovat, proč to Hospodin učinil, Hospodin jim odpoví, že ve své zemi sloužili cizím bohům, tak nyní budou sloužit cizincům v zemi, která není jejich. Skončí ve vyhnanství (Jr 5,14-19).

Verše Jr 5,20-25 tvoří podskupinu básní obsažených v rozsáhlejší sbírce zaměřené na nárek nad nepřátelstvím lidu. Sbíрка začíná v Jr 4,5.²⁹ Hospodin se pozastavuje nad nevděčností, hloupostí a umíněností lidu.

Jr 5,20 - „*Oznamte v domě Jákobově a rozhlašte v Judsku toto*“: - Výraz „v domě Jákobově“ je častý v Knize Izajáš (Iz 2,5,6; 8,17; 10,20), ale jen jednou uvedený v Jeremjášovi v Jr 2,4.³⁰ Tato slova jsou pronášena k lidu, který si Hospodin vyvolil.

Jr 5,21 - *Slyš to přeče, lide pomatený, bez rozumu! Oči mají, a nevidí. Uši mají, a neslyší.* - Tolika slovy Hospodin upozorňoval lid na jejich špatnou cestu. Zdůrazňuje „slyš to přeče“ naléhavost, která volá „zachraň se“. Vysoká míra Hospodinova rozhořčení na lid, který nevidí a neslyší, který neuvažuje nad Božím plánem. Apellace, která může a také jde napříč staletími a hovoří o lidské nepoučitelnosti. Hospodinovi lidé byli nevnímaví k důkazům Boží velikosti. Jeremjáš kritizoval lidi pro jejich nevšímavost k Božímu vedení přírody a jeho působení v historii, tak jako k jeho moci zasahovat lid svou spravedlností.³¹

---

29 J.R.LUNDBOM. *Jeremiah 1-20: A new translation with introduction and commentary*, AB 21a, s. 400.

30 J.R.LUNDBOM. *Jeremiah 1-20: A new translation with introduction and commentary* AB 21a, s. 402.

31 B.J.THOMPSON. *The Book of Jeremiah*, Grand Rapids, Mich.: William B. Eerdmans Publishing Company, c1980, s. 247.

Jr 5,22 - *Což se mě nebudete bát? je výrok Hospodinův, nebudete se přede mnou svíjet bolestí? Moři jsem jako hráz položil písek, je to řád věčný, který nepřestoupí. Bouří se, ale nic nezmůže, jeho vlny hučí, ale nepřestoupí jej.* - „Což se mě nebudete bát?“ První ze dvou otázek vystihuje kontrast z následujícího srovnání lidí a moře. Lid, který se bouří a neposlouchá a moře, které je tak mocné a podřizuje se svému stvořiteli.³² Tato otázka je otázkou kladoucí výraznou formou dotaz ve smyslu, kdy se polepšíte. Kdy si konečně uvědomíte, že bát se je počátek uznání moci a jejímu podřízení se. Potom taková moc je schopná člověka zaštitit. „Nebudete se svíjet bolestí?“ Tato věta je očekávání projevené bolesti nad ztrátou Boha, nad svým odpadlictvím, která by měla směřovat k prosbě k Bohu, aby se smiloval.

Hospodin svým podobenstvím moře a písku ukazuje na rozdíl mezi přírodou a člověkem. Tam kde příroda dodržuje to, co Bůh dal jako řád věčný, člověk překračuje. Přírodní zákony jsou ukázkou Boží moci a tvoření. Touto větou vyzývá Bůh lidi, ať se rozhlédnou, jak fungují zákonitosti v přírodě a příroda se jimi řídí. Poslouchá svého stvořitele. Proč tedy člověk, tvor obdařený rozumem, přehlíží tyto zákonitosti, moc a sílu Hospodinovu a neřídí se jí? Svým zdůrazněním řádu je zde opět vystižena nevěra židovského národa, jeho odklon k jiným bohům.

Jr 5,23 - *Lid má srdce vzpurné a umíněné a odešel od Hospodina z umíněnosti* - Je opět zdůrazněno překročení Božích hranic lidmi, zatímco moře své hranice nepřekračuje. Tvrdošíjnost a vzpurnost syna je zmiňována v Dt 21,18-21. V Ž 78,8 je zde zase uváděna tvrdošíjnost otců.³³ Lidé se bouřili a měli vzpurné srdce. Odvrátili se od Hospodina a šli svou vlastní cestou, to je, že zlomili bariéru nařízení smlouvy, která byla dobrovolně a vážně přijímána jejich předky.³⁴ Umíněnost postavila zeď mezi Boha a lid, odklon od něj zničil Boží pomoc lidem. Dobrá vůle, obrácení se a pokorné přilnutí k Bohu může vzpouzející dítě, kterým je lid, zachránit.

Jer. 5,24 - *Ani je nenapadlo říci: ‚Bojme se Hospodina, svého Boha, který dává vydatný déšť, jarní i pozdní, v pravý čas, ke žni stanovené týdny nám zachovává.‘*

Verši zde Hospodin bolestně hovoří o lidu, který ho nectí, neprojevuje mu svou lásku, zatímco on se o ně stále stará.

---

32 J.R.LUNDBOM. *Jeremiah 1-20: A new translation with introduction and commentary*, AB 21a, s. 403.

33 J.R.LUNDBOM. *Jeremiah 1-20: A new translation with introduction and commentary*, AB 21a, s. 404.

34 B.J.Thompson. *The Book of Jeremiah*, s.248.

Časný déšť začínal v říjnu a pokračoval do zimních měsíců. Tímto připravoval půdu pro orbu a sázení pro suché měsíce. Voda také naplnila cisterny. Pozdní déšť přicházel v březnu a dubnu. V Dt 11,13-14 slibuje Hospodin za poslušnost a lásku lidu vydatný déšť a úrodu.³⁵ Ke žni stanovených sedm týdnů probíhalo obvykle v dubnu a v květnu. Byly to dožínky neboli Letnice. Hospodin v tu dobu nesesílal déšť a posílal dobrý vítr k třídění a čištění zrní.³⁶ Bůh je překvapen chováním těch, kterým dává to, co potřebují, očekává lásku a vděčnost.

V těchto verších je jasně vidět Boha jako rodiče, rodiče, který si zoufá nad nechápavostí, svévolí, umíněností a neposlušností svých dětí. Rodič, který vidí, jak se jeho dítě žene do zkázy a přesto se mu snaží pomoci. Lidé si nenechají poradit, jdou si za svými „modlami“, zapomínajíce na Boha. Za dobře míněnými radami, které pramení z toho, co Bůh učí, nevidí svůj prospěch, ale často jen námahu a nechuť, a proto se Bůh od nich odvrací. A protože lidé nevnímají Boží velikost, nezahledí se na ni, nenaslouchají jí, nežijí v pokoře a bázni, jsou nespokojeni.

4.2 Jer. 10,7

Kdo by se tě nebál, Králi pronárodů? Úcta patří jenom tobě! Ze všech mudrců pronárodů a ze všech království není nikdo jako ty.

Verše se nacházejí v 10. kapitole knihy. Je to poslední kapitola, která je psaná poeticky a spadá do oddílu povolání proroka Jeremjáše. Kap 10 obsahuje několik zcela rozmanitých prvků. Ve v. 1-16 je polemika proti svévolně zhotoveným modlám.³⁷ Verš 10,7 je součástí chvalozpěvu v MT, ale není v LXX.³⁸

Verši předchází rozhorlení Hospodina nad nevděčným a hloupým izraelským národem, který se odklání k jiným bohům, modlám a na Hospodina nedbá. Slova se ujímá prorok Jeremjáš, který vyzdvihuje Hospodinovu velikost, sílu a moc.

Tento verš byl přibližně sepsán před rokem 605. Nelze datovat úplně přesně, a při dataci se opíráme o knihu Jeremjáš. Kapitola 36 nám nicméně poskytuje velmi cenné údaje:

---

35 J.R.LUNDBOM. *Jeremiah 1-20: A new translation with introduction and commentary*, AB 21a, s. 404.

36 Tamtéž.

37 R.RENDTORFF. *Hebrejská bible a dějiny*, s.256.

38 J.R.LUNDBOM. *Jeremiah 1-20: A new translation with introduction and commentary*, AB 21a, s. 581.

v roce 605 nadiktoval Jeremiáš Baruchovi výroky, jež pronesl od počátku své služby (Jr 36,2), to znamená od roku 626. Když pak Jójakím tento svitek spálil, byl sepsán nový doplněný svitek (Jr 36,32). O obsahu této sbírky se dají vyslovit pouze hypotézy. Zdá se, že úvodem k ní bylo Jr 25,1-12 a že zahrnovala ony pasáže kapitol 1 až 18, jež pocházejí z doby před rokem 605, podle Jr 36,2 však do ní byly pojaty též starší výroky proti národům, na něž se odvolává Jr 25,13-18.³⁹

Verše 1,1-10 jsou podkapitolou „Nesrovnatelný Hospodin“, verše 1,1-5 tvoří podkapitolu „Cesta národa“.⁴⁰ Hospodin varuje, aby se lidé nepřikláněli k jiným národům, nepřizpůsobovali se jim, neuctívali jejich bohy. Ubezpečuje je, že se nemají těchto bohů bát, protože neexistují, jsou to jen řemeslně vyrobené figurky, které přirovnává ke strašákům na poli.

Lundbom zařadil verše 10,6-7 pod podkapitolu „Nikdo není jako Hospodin“.
Jr 10,6 - *Nikdo není jako ty, Hospodine, jsi veliký a veliké je tvé jméno pro tvou bohatýrskou sílu. „Nikdo není jako ty.“* Tato citace je obdobná v Ž 86,8, 2S 7,22 a 1K 8,23. Je to význačné ujištění při uctívání Hospodina.⁴¹

Hospodine, jsi veliký a veliké je tvé jméno pro tvou bohatýrskou sílu. Další obdivné zvolání jako uctění toho nejvyššího, co může člověk poznat. Výraz „veliký“ je charakteristický pro žalmy (Ž 40,17; 48,2; 86,10; 95,3; 96,4; 135,5; 147,5). „Jméno“ je synonymem slova Bůh, tudíž Bůh osobně je síla a moc.⁴²

Jr 10,7 - *Kdo by se tě nebál, Králi pronárodů? Úcta patří jenom tobě! Ze všech mudrců pronárodů a ze všech království není nikdo jako ty.*

Kdo by se tě nebál, králi národů? Strach z Hospodina nepramení z nahodilých Božích činů jako u jiných božstev, ale v uvědomění si, že stanout před Bohem je vyžadování poslušnosti ke smlouvě s Hospodinem. Zde je Hospodinu adresováno, že všichni lidé se Hospodina obávají.⁴³ Tento verš je věčnou otázkou zahrnující úžas, div a obdiv k tomu, koho nelze ničím předstihnout. Otázka „kdo by se tě nebál“, která je obsažená i ve Zj 15,4 přesně vystihuje pokoru zvolajícího, který tímto jasně dává najevo svou lidskou

39 Jeruzalémská bible. 1. vyd. Praha, Kostelní Vydří: Krystal OP, Karmelitánské nakladatelství 2009. s.1291

40 J.R.LUNDBOM. *Jeremiah 1-20: A new translation with introduction and commentary*, AB 21a, s. 576.

41 J.R.LUNDBOM. *Jeremiah 1-20: A new translation with introduction and commentary* AB, 21a, s. 587.

42 Tamtéž.

43 J.R.LUNDBOM. *Jeremiah 1-20: A new translation with introduction and commentary*, AB 21a, s. 588.

nemohoucnost a odevzdání se Bohu.

„Králi národů“ - výraz úřad krále se znovu objevuje v Jr 10,10 a také 8,19. Hospodin je povoláván jako král národů nebo král nade všemi v Ž 22,29; 47,8; 96,10.⁴⁴ Dovětek „Králi národů“ jasně ukazuje, že nebylo většího Boha, krále, člověka, než Hospodina a prorok Jeremjáš tímto zvoláním připomíná lidu, že jen Hospodin je jediný a první, je ten, kdo je stvořil, a proto se má člověk upínat jen k Bohu, jako se máme upínat k tomu, komu patříme. Výraz „král národů“ je význačný. Král si zasluhoval a přikazoval oddanost, a Hospodin je král nade všechny. „Tvé je království“.⁴⁵

Úcta patří jenom tobě. Prorok Jeremjáš připomíná lidu, že jenom Bohu je povinován úctou. Prorokovo zvolání dává jasně najevo, že bát se Hospodina neboli projevovat mu úctu, je prioritní v lidském vztahu vůči Bohu. Úcta, kterou Bohu dávají, je projevem uznání nejvyšších hodnot, které můžou v životě poznat. Vztah s Bohem by měl být smyslem lidského života. Pokorná úcta je současně prosbou o Boží ochranu a vymanění se z otroctví jak k cizím národům, tak k cizím bohům.

Ze všech mudrců pronárodů a ze všech království není nikdo jako ty.

Prorok v Hospodinu oslavuje živého Boha. Žádný národ nemá takového Boha jako Izrael. V následujících verších Jr 10,8-9 „Řemeslníková práce“ ukazuje, že bohové jiných národů jsou jen výtvořky řemeslné práce, ozdobené drahými kovy a mají právě jen takovou cenu. Ale Hospodin je Bůh živý, který se lidem ukazuje v každém okamžiku jejich života. Není nic a nikdo větší. Osud národa je spojen s Hospodinem. I každý osud člověka je s ním spojen. Jeremjáš stále připomínal Hospodina v jeho dílech, aby se dal národ na pokání a obrácení. Lidé si však nechali vnutit cizími vládci jejich bohy a přebírali jejich hodnoty. Pro přiblížení je nejlepší ukázkou dopad naší země, kdy bylo komunistickou vládou potlačováno náboženství, a toto dospělo k odpadu tolika lidí od víry. První generace to ještě nepoznaly, protože byly vychovávány rodiči s křesťanskými hodnotami, ale až poslední generace se utápějí v hodnotách, které nejsou stabilní, jako jsou přemrštěné nároky na druhé, nebo se drží hodnot, které jsou pomíjivé. Vzrostl počet sebevražd, protože lidé si nedokážou udržet přirozenou úctu k životu nebo k jiným lidem. Kdo má opravdovou úctu k Bohu, má ji i k ostatnímu.

Tento verš nám ohlašuje výjimečnost slova bát se Hospodina. Pokud máme úctu

---

44 J.R.LUNDBOM. *Jeremiah 1-20: A new translation with introduction and commentary*, AB 21a, s. 588.

45 B.J.Thompson. *The Book of Jeremiah*, s.328.

k Hospodinu, máme to štěstí, že jsme získali aspoň milost částečného poznání samého Boha. Tento verš vystihuje úctu, která je zahrnutá v samotném daru básně. Pokud člověk stojí v bázni před Hospodinem, je úcta jeden z nejsilnějších projevů samotné básně.

4.3 Jr 26,19

Dal ho snad Chizkijáš, král judský, a celý Juda usmrtit? Zdalipak se nebál Hospodina a neprosil Hospodina o shovívavost? Hospodin pak lítoval, že proti nim mluvil ty zlé věci. Dopustili bychom se velikého zla sami proti sobě.

Kapitola 26, v které se zmíněný text nachází, je první kapitolou zachycující Jeremjášovu činnost a utrpení. V MT verše 26,1-24 odpovídají v LXX veršům 33,1-24. Kapitola zahrnuje provolání Jeremjáše, sleduje soud nad ním, přidává zprávu o dalším prorokovi, který prorokoval to samé co Jeremjáš, ale zaplatil tuto pravdu svým životem.⁴⁶

Hospodin požádal Jeremjáše, aby lidu sdělil, že se má obrátit, aby se řídili jeho zákony a poslouchali ho. Pokud toto lid neučiní, naloží s nimi jako se Šilem a město vydá ve zlořečení cizím národům (Jr 26,1-6).

Kněží, proroci i všechen lid Jeremjáše zajali a zle se na něho obořili. Za to, že pobuřuje lid, za proroctví, že město bude v troskách a země bez lidu, žádali u velmožů pro něho smrt (Jr 26,7- 11).

Jeremjáš se obhajoval svou službou Hospodinu, samým Bohem byl poslán, aby prorokoval. Napomínal je, ať poslouchají Hospodina a s ním ať naloží, jak uznají za vhodné. Velmožové a lidé řekli kněžím a prorokům, že si Jeremjáš smrt nezasluhuje. Starší vzpomněli na dny za krále Chizkijáše, na proroka Micheáše Móřešetského, který také prorokoval o zničení Sijónu a Jeruzaléma (Mi 3,12), ale král Chizkijáš si jeho proroctví vzal k srdci (Jr 26,12-18) a kál se.

Jr 26,19 - *Dal ho snad Chizkijáš, král judský, a celý Juda usmrtit?* Touto otázkou se někteří ze starších obrátili na proroky a kněží, aby vzpomněli velkého krále, který se nebál postavit Asyřanům, a přesto v době jeho vládnutí byl Hospodinův chrám v bezpečí

---

46 J.R.LUNDBOM. *Jeremiah 21-36: A new translation with introduction and commentary*, AB 21b. New York (NY): Doubleday 2004, s.283.

a politika tohoto vládce zajišťovala na tehdejší dobu lidem mír, pokoj a rozmach (2Kr 18; 19). Král Chizkijáš byl vládce, který poslouchal Hospodina. Vzpomínka na slavného vládce v lidech probouzela hrdost na svůj národ, na jedinečnost svého Boha. Apelace na tohoto krále a jeho rozhodnutí měla pomoci Jeremjášovi. Tato pomoc však nebyla tak úplně jistá, protože jeho současník, prorok Urijáš za podobná proroctví zaplatil svým životem právě z rukou krále Jójakíma (Jr 26,20-24).

Zdalipak se nebál Hospodina a neprosil Hospodina o shovívavost? I slavný král Chizkijáš naslouchal neblahým proroctvím, nebál se jich však, protože v Hospodinovi viděl tvůrce všeho a žil v bázni Boží. Proto projevoval Hospodinu úctu a prosil ho o jeho lásku a pomoc (2Kr 18,5-6). Jen tak lze změnit neblahé Boží rozhodnutí. Na druhou stranu je také možné, že neposlušnost judského lidu vůči Jeremjášovu proroctví pramenila z Chizkijášova postavení se proti Asyřanům (2Kr 18,7). Chizkijáš se však podrobil Izajášovu proroctví a obrátil se, proto nebylo naplněno Micheášovo proroctví pro případ neobrácení. Jeremjáš hlásal to samé jako Micheáš, ale lidé si vybrali jen to, co potřebovali a spoléhali na chrám, na to, že nikdy nebyl zničen. Jeremjášova vize však byla jasná. Musel být zoufalý nad tím, jak mu lidé nevěří a jak se neodvratitelně blíží to, co musel vidět - zkáza chrámu. I on prosil o shovívavost Hospodina.

Hospodin pak litoval, že proti nim mluvil ty zlé věci. Je zde vyjádřena Boží lítost nad pochybnostmi, které snad Bůh měl, že se jeho lid neobrátí. Ale Chizkijášova pokora, jeho důvěra a absolutní odevzdanost Bohu byla tak přesvědčivá, že Boží moc zasáhla ve prospěch Judy a Asyřané opustili Jeruzalém před jeho branami. Jeremjáš, který neměl o nic méně důvěry než král Chizkijáš, viděl, že pokud i jeho lid bude poslušný, bude se obracet přímo na Hospodina, k němu prosit s hlubokou pokorou a odevzdaností tak jako Chizkijáš, pak Hospodin zachrání svůj lid, Jerusalém a chrám. I v této větě je ale vidět pokora toho, který tato slova vyslovoval. Důvěra v dobrotu Boží, která se projeví tehdy, když se Bůh „nespravedlivě“ hněvá na svůj lid. Vyslovení této věty je vyjádřením představy člověka o Bohu, který tak miluje, že pokud se Bůh zmýlí, je mu to velmi líto. Starozákonní člověk ještě neměl úplně přesnou představu o Bohu skrze Kristovo pojetí lásky, tak jak Kristus viděl svého Otce, jeho lásku, soucit, milosrdenství a dar svobody, kterou ve své lásce světu daroval. Kristus se stal nositelem Boží svobody, kdy můžeme být svobodní v Bohu, i když jsme navenek nesvobodní. Toto pojetí většina starozákonních lidí nepoznala a brala

svobodu prostým, lidským způsobem. V té době pochopilo opravdovou Boží svobodu zažívanou skrze samého Boha jen pár lidí a mezi nimi byl prorok Jeremjáš, který doporučoval se vzdát a s Babyloňany nebojovat. Hospodin skrze ústa proroka Jeremjáše (Jr 29,1-14) chlácholil a uklidňoval vyhoštěné. Mluvil o pokoji, o tom, že bude s nimi a oni se budou ženit, mít děti, spokojeně žít a za sedmdesát let se navrátí do zaslíbené země. V těchto verších je vystižen pokojný život s Bohem i za těžkých životních situací.

Dopustili bychom se velikého zla sami proti sobě. Těmito slovy připomínají Micheášovo zničení chrámu (Mi 3,12) pro velkou opovážlivost, a ačkoliv se tak nestalo, Micheáš nebyl zabit. Díky tomuto precedentu Jeremjáš nezahynul.⁴⁷ Achikam, syn písaře Šáfana (2Kr 22,3.12), měl tu moc, že nevydal Jeremjáše do rukou lidu a tak byl Jeremjáš zachráněn. Je velkým zlem být nepokorný a stavět se proti vůli Boží. Hospodin je ten, který falešné sebevědomí stíhá a opět svými léčebnými zákroky člověka, a to občas bolestivě, přivádí k pokoře.

V tomto verši je jasně vidět Boží moc, která přesahuje jakéhokoliv vladaře a i takový vladař, jaký byl král Chizkijáš, si uvědomoval omezenost své moci, omezenost svého lidského bytí. Plně uznával svou podřízenost Bohu, pokoru a poslušnost mu danou. Chizkijášova bázeň před Hospodinem plně vystihuje postoj člověka, jaký by měl člověk zaujmout před Bohem. To že Chizkijáš patří mezi tři nejslavnější starozákonní krále jen plně dotvrzuje ten fakt, že bázeň před Hospodinem je prvotní cestou k úspěchu nejen vladařů.

4.4 Jr 44,10

Dodnes nejsou zkrušeni, nebojí se, neřídí se mým zákonem ani mými nařízeními, které jsem předložil vám a vašim otcům.

Verše nacházející se v 44 kapitole jsou psány prozaicky. Řazení veršů v MT 44,1-30 odpovídá v LXX 51,1-30. Za autora je považován Jeremjášův písař Baruch.⁴⁸ Kapitola 44

---

47 G.I.VLKOVA. *Úvod do prorocké a mudroslovné literatury Starého zákona*, s. 3.

48 J.R.LUDBOM. *Jeremiah 37-52: A new translation with introduction and commentary*, AB 21c, New York

je zahrnuta v oddíle Jr 37-44 popisující Jeremjášův osud po jeho zatčení, osvobození Babyloňany až po nedobrovolný odchod do Egypta, dobytí Jeruzaléma Egyptany, jeho následky. Tomuto líčení se dostalo označení „příběh Jeremjášova utrpení“.⁴⁹

Babylonský král Nebúkadnesar ustanovil v Judsku králem třetího Jošiášova syna Sidkijáše. Ten však nechce sloužit Babyloňanům a spojí se s Egyptem. Egypt pomoci přislíbí, ale Kaldejeci vytáhnou proti Egyptu a Egypt se stáhne. Jeremjáš prorokuje, že se Babyloňané navrátí, dobudou město a zboří chrám.

Odchází do země Benjaminově, aby se tam ujal svého podílu, je však podezírán se spolčení s Babyloňany a je zatčen a dán do domu písaře Jónatana, který byl proměněn v žalář. Král Sidkijáš se o tom dozvídá a nechá si pro Jeremjáše tajně poslat. Dotazuje se, zda má pro něho nějaké slovo od Hospodina a Jeremjáš mu řekne, že bude zatčen babylonským králem. Současně ho ale poprosí, aby se už nemusel vracet do domu písaře Jónatana, a král ho ponechá na svém nádvoří a dává mu denně chléb. Jeremjáš prorokoval lidu, že Jeruzalém bude dobyt a ti co zůstanou uvnitř budou zabiti, ale ti co se vzdají Babyloňanům, získají svůj život. Muži města to vzali jako pobuřování. Za trest shodili Jeremjáše do cisterny, kde byl o hladu a topil se v blátě. Král Sidkijáš nakonec nechal na prosbu dvořana Ebedmela Jeremjáše vytáhnout, zavolał si ho k sobě a žádal ho, ať mu sdělí vše, co ví. Jeremjáš mu sdělil, že pokud se vzdá, nic se nestane ani králi ani městu. V opačném případě bude zajat a město bude vypáleno. Sidkijáš ale Jeremjáše neposlechl, král Nebukadnesar Jeruzalém oblehl, dobyl ho, vypálil paláce, domy lidu. Sidkijášovy syny dal popravit, krále samého oslepil a vzal do Babylona. Lidé co něco znamenali, odvedl a ponechal jen ty nejchudší. Jeremjáše ale pro jeho slova propustil a dal mu svobodu. Jeremjáš se odebral ke Gedaljášovi, který byl Nebukadnesarem ustanoven místodržícím Judska. Gedaljáš ujistil zbývající lid, ať se nebojí sloužit Babyloňanům a povede se jim dobře. Lidé ten rok měli bohatou sklizeň. Jišmael, který byl ale z královského rodu a zůstal v Judsku, napadl Gedaljáše, zabil ho, a také jeho stoupence. Jišmael vzal zbytek lidu a chtěl se přidat k Amonovcům. Vzpouřa Jišmaelova však byla potlačena Jochananem, kterého lid rád uvítal. Jochanan chtěl se zbytky lidu odejít do Egypta ze strachu před mstou Babylonie za vraždu místodržícího Gedaljáše. Napřed se ale s lidmi obrátil na Jeremjáše, aby se modlil k Hospodinu, co mají dělat. Prorok Jeremjáš jim radil, ať zůstanou v Judsku, ať budují, Hospodin se o ně postará a bude jim dobře. Pokud ale odejdou do Egypta, tomu čeho se bojí, neuniknou a meč je tam dostihne. Přední muži

---

(NY): Doubletby 2004. s. 155.

49 R.RENDTORFF. *Hebrejská bible a dějiny*, s.259.

mu však nevěřili a osopili se na něho, že klame, že je pod vlivem Báruka. Sebrali všechen lid a vstoupili do Egypta do města Tachpanchésu. Tam Hospodin znovu skrze ústa proroka varoval lid, že Nebukadnesar vstoupí do Egypta, zničí ho a oni zahynou.

Ústy proroka Jeremjáše začíná Hospodin hovořit k Judejcům žijícím v egyptských městech v Migdólu, v Tachpanchésu, v Memfidě a v zemi Patrósu. Hospodin připomíná všechna neštěstí, které uvalil na Jeruzalém a judská města. Z měst se staly trosky a nikdo v nich nebydlí. Je to proto, že chodili obětovat a sloužit jiným bohům. Posílal jim proroky, aby se odvrátili od této ohavnosti. Jeho lid ho však neposlouchal, a pokračoval ve své nevěře. Proto se Hospodin rozhořčil a toto rozhořčení plálo ve zničených městech jeho lidu a jeho kraje jsou zpustošené a zničené (Jr 44,1-6).

Jr 44,7 - *Nyní toto praví Hospodin, Bůh zástupů, Bůh Izraele: „Proč sami sobě působíte tak veliké zlo? Vytínáte ze společenství Judy muže i ženu, nemluvně i kojence, takže vám nezbude ani pozůstatek lidu.“* Přejít z minulého času do přítomného směřuje k argumentu *minori ad maius*, tedy od menšího k většímu. Jestliže Hospodin nešetřil Jeruzalem a další judská města, jak se zachová k Judejcům žijícím v egyptských městech? *Proč sami sobě působíte tak veliké zlo?* Na zlo je běžně pohlíženo jako na něco co přichází zvenku, ale zde je to zlo, které přichází zevnitř, které si člověk působí sám.⁵⁰ Zlo, které si člověk sám působí je neuposlechnutí Boha.

Vytínáte ze společenství Judy muže i ženu, nemluvně i kojence, takže vám nezbude ani pozůstatek lidu. Společenství Judy bylo vždy oddáno Hospodinu. Svým odklonem, útekem od Hospodina k jiným bohům a do jiné země, do Egypta, se lid odsoudil k zániku.

Jr 44,8 - *Urážíte mě výtvoří svých rukou, když pálíte kadidlo jiným bohům v zemi egyptské, kam jste vstoupili, abyste tam pobývali jako hosté. Vytínáte sami sebe a stanete se zlořečením a potupou mezi všemi pronárody země.*

V hrobce v Saqqare ze šestého století před Kristem byl nalezen dopis psaný fénickou ženou z Tachpanchésu jiné ženě v Memphisu. Fénická žena ve svém blahopřání píše: „Přeji ti požehnání od Baal - Zaphonu a od dalších bohů z Tachpanchésu“.⁵¹

Vytínáte sami sebe a stanete se zlořečením a potupou mezi všemi pronárody země. Slovo zlořečení hebr. *qelala* a slovo potupa, hebr. *herpa* jsou často používanými kletbami

50 J.R.LUNDBOM. *Jeremiah 37-52: A new translation with introduction and commentary*, AB 21c, s. 159.

51 J.R.LUNDBOM. *Jeremiah 37-52 A new translation with introduction and commentary* AB 21c, s. 159.

v Jeremjášovi.⁵²

Jr 44,9 - *Což jste zapomněli na zlé skutky svých otců a na zlé skutky judských králů a na zlé skutky jejich žen i na zlé skutky své a na zlé skutky svých žen, jichž jste se dopouštěli v zemi judské a v ulicích Jeruzaléma?*

Připomenutí zlých skutků, za které obdrželi zase jen zlo. "Zlé skutky svých otců" jsou opakujícím se tématem v Jeremjášovi. Zlými skutky je míněna nevěra Hospodinu s jinými bohy. Ženy králů, například ženy Šalamouna sloužily a klaněly se jiným bohům.⁵³

Jr 44, 10 - *Dodnes nejsou zkruseni, nebojí se, neřídí se mým zákonem ani mými nařízeními, které jsem předložil vám a vašim otcům.*

„Nejsou zkruseni“ znamená, že nejsou dost pokorní. Verze v LXX uvádí „nechtějí přestat se zlem“ a ve Vg „nejsou očištěni ze svého zla“. Theodotion se svým „nejsou pokořeni“ podporuje MT. Hospodin v tomto verši nyní hovoří k nespécifikovanému obecnstvu, vyjadřující svou nedůvěru generacím, které pokračují ve svém zlu a jsou nedotčeni vším tím, co předchozím generacím jejich zlo přineslo.⁵⁴

„*Nebojí se*“. Znovu je zde Hospodinovo roztrpčení na opovážlivost lidu. Nebojí se ho, nechtějí se před ním sklonit a poslouchat ho. Je zničený Jerusalém, chrám. Kolikrát Hospodin ústy Jeremjáše radil, varoval. Neposlouchají, slouží jiným bohům. V dalších verších (Jr 44,15-19) dokonce lid odmítá Jeremjášovo proroctví a utvrzuje jeho i sebe, že budou sloužit královně nebes, protože jsou přesvědčeni, že pokud sloužili jí, bylo jim dobře.

Nebojíme se Hospodina, protože se na něho nedíváme. Upínáme svůj zrak k jistotám, které se snažíme nahmatat, které nám přinášejí povětšinou falešnou sebejistotu. Lidé, kteří se opírají o svět, hledají jistotu v něm. Někteří vzpomínají na minulý režim, na jeho jistoty, na to jak se měli dobře. Pokud se ale pořádně ohlédneme, vzpomeneme si na naši sebejistotu pramenící z jistot, které ta doba poskytovala, ale jistoty bez Boha, jistoty iluzorní, pak si musíme připustit, že byly tyto jistoty tak často směšné a smutné. Jako nakonec všechno tohoto světa, pokud to nejde skrze Boha. Hospodin se stále namáhá, aby nám ukázal bázeň jako cestu ke štěstí. Nejen nám, ale i generacím před námi a asi i generacím po nás. Protože naše „egyptská královna nebes“, jistoty tohoto světa, nás Bohu

---

52 Tamtéž.

53 Tamtéž.

54 J.R.LUDBOM. *Jeremiah 37-52: A new translation with introduction and commentary*, AB 21c, s. 160.

vzdalují a tím se stáváme často ubohými. Nebát se Hospodina znamená vzdát se práva na pokojně naplněný život.

5. Bázeň Před Hospodinem (hebr. jir' at jhwh)

Ryzí bázeň před Hospodinem představuje šťastný přítomný život s Bohem. Je to duše, která je malé dítě stojící u sedícího tatínka, opírající se mu o kolena, dívající se mu do tváře a pociťující otcovu vyzařující autoritu, moc, ochranu, bezpečí a lásku, která samému dítěti přináší svobodu, radost, lásku, nezranitelnost a nejvyšší štěstí. To vše v jediném okamžiku prožité bázně Boží.

Žít v bázni Boží je uzavření smlouvy s Hospodinem. V Jr 31,3 3-34 je znění nové smlouvy, které je přesným vystižením života v bázni: *ale toto je ta smlouva, kterou uzavřu s domem izraelským po těchto dnech, je Hospodinův výrok: Svůj zákon dám do jejich nitra a zapíšu jej na jejich srdce. Budu jejich Bohem a oni budou mým lidem. Nebudou už učit (jeden druhého) ani každý své bratra slovy: Poznejte Hospodina! Protože mě budou znát všichni (od nejmenšího do největšího) je Hospodinův výrok, protože odpustím jejich vinu a na jejich hřích nevzpomenu.*⁵⁵ Žítí v pravé bázni před Hospodinem je skutečné poznání Boha a životem bez hříchu.

Jr. 32,39-40

³⁹ Dám jim jedno srdce a jednu cestu, aby se mě báli po všechny dny, aby dobře bylo jim i jejich synům po nich.

⁴⁰Uzavřu s nimi smlouvu věčnou, že už jim nepřestanu prokazovat dobro. Do jejich srdcí dám bázeň přede mnou, aby ode mne neodstupovali.

Tato kapitola spadá do oddílu kapitol 26-45, která zahrnují prorokovu činnost a utrpení. Kapitola 32 má charakter zprávy, která rozvíjí téma budoucí spásy.⁵⁶ V MT kapitola 32 odpovídá v LXX kapitole 39. Už předchozí kapitoly 30-31, které jsou nazvány „Knihou útěchy“ a které jsou psány poeticky jsou předzvěstí příští naděje na spásu.

Chronologicky se tato kapitola řadí ke kapitolám 37-38, která líčí uvěznění proroka Jeremjáše.⁵⁷ Verše 39 a 40 jsou zařazeny do pododdílu veršů 32,36-41 a nazývají se „Věčná smlouva“.

⁵⁵ Bible Český studijní překlad. 1.vydání Praha: KMS 2009, s. 943

⁵⁶ R.RENDTORFF. *Hebrejská bible a dějiny*, s.258.

⁵⁷ J.R.LUNDBOM. *Jeremiah 21-36: A new translation with introduction and commentary*, AB 21b, s. 499.

Kapitola 32 začíná uvedením datace, kdy opět promluvil Hospodin k proroku Jeremjáši. Bylo to v desátém roce krále Sidkijáše, tedy v roce 587. Jeremjáš byl vězněm krále Sidkijáše za proroctví v kterém mu oznámil, že padne do rukou babylonského krále, město bude dobyto a boj proti Babyloňanům je marný. Hospodin pravil Jeremjášovi, že přijde Chanameel, syn jeho strýce a nabídne mu ke koupi pole v Anatótu, protože Jeremjáš má výkupní právo. Jeremjáš Hospodina poslechl, a když za ním přišel Chanameel, dle všech náležitostí uzavřel kupní smlouvu a pole koupil za sedmnáct šekelů stříbra. Hospodin pak Jeremjášovi přikázal, ať dá kupní listiny do hliněné nádoby, aby se uchovala po mnoho dní. Bylo to znamení, že přijde čas, kdy se zase budou kupovat domy, pole i vinice což je vyjádřením pokojného života v Judei. Jeremjáš se pak s pokorou obrací na Hospodina, vyzvedává jeho velikost a poukazuje na neposlušnost a nevděčnost lidu. Jeremjáš ale také trochu odporuje. Proč má kupovat pole, když bude město vydáno Babyloňanům? Hospodin Jeremjášovi odpovídá, že u Boha není nic nemožného. Potvrdí, že město bude dobyto babylonským králem Nebukadnesarem. Bude vypáleno a zničeno. Hospodin připomene neposlušnost lidu, jeho odvrácení se od Hospodina k jiným bohům, také vyjadřuje svůj hněv a rozhořčení na tento lid. Připomene i hrůznost obětovaných dětí bohu Molokovi.

Jer 32,36 - Proto nyní toto praví Hospodin, Bůh Izraele, o tomto městě, o němž říkáte, že bude vydáno do rukou krále babylonského mečem, hladem a morem:

Vypadá to, že Hospodin odpovídá na Jeremjášovu modlitbu jemu jako jednotlivci, ale sloveso v množném čísle „o němž říkáte“ vyjadřuje, že se k Jeremjášově názoru o dobytí města Babyloňany připojili i další.⁵⁸ Hospodin zdůrazněnými slovy „o němž říkáte“ poukazuje na samolibost a život bez bázně. Domáhání se lidských jistot, které by nás měly uklidnit, vedou spíše k zneklidnění, protože podvědomě víme, že o ně můžeme přijít, a nebo při neštěstích, jak je uvedeno ve verši vedou k beznaději.

Jer 32,37 - Hle, já je shromáždím ze všech zemí, do nichž jsem je ve svém hněvu, rozhořčení a velikém rozlícení rozehnal. Přivedu je zpět na toto místo a usadím je v bezpečí.

Tyto verše se vyznačují Hospodinovým urovnáním sporu, který vedl s nepoddajným lidem. Boží hněv pominul, protože lid, který se provinil svou zpupností, byl ve vyhnanství přiveden k pokoře. Hospodin jakoby znovu zakouší lásku k svému lidu a po útrapách

---

58 J.R.LUNDBOM. *Jeremiah 21-36: A new translation with introduction and commentary*, AB 21b, s. 518.

slibuje domov a bezpečí.

Jer 32,38 - Budou mým lidem a já jim budu Bohem.

Tuto smluvní formule obsahuje text smlouvy, která se objevuje rovněž při uzavření smlouvy na hoře Sinaj a v různých úpravách se vyskytuje na jiných místech Jeremjášovy knihy (7,23; 11,4; 24,7; 30,22; 31,1; 31,33). Někteří se domnívají, že se původně tato formule týkala právní terminologie používané při uzavírání manželství, která byla převzata.⁵⁹ Formule je maximálním vyjádřením odevzdané lásky, která dává všechno. Být Božím lidem znamená žít v Boží přítomnosti a to je žít v plnosti, neboli ve štěstí.

Jer 32,39 - *Dám jim jedno srdce a jednu cestu, aby se mě báli po všechny dny, aby dobře bylo jim i jejich synům po nich.*

Dám jim jedno srdce a jednu cestu. Tedy řečeno: „Dám jim svého Ducha Božího“. V LXX se uvádí „jinou cestu a jiné srdce“ jako příslib na zhroucení Sinajské smlouvy a krizi židovského národa.⁶⁰ Zde se snad jedná o prorocký příslib budoucího Mesiáše, Božího syna. Jedno srdce a jedna cesta je Slovo (J 1,1-3), tedy Kristus. Kristus řekl „Já jsem ta cesta, pravda a život“ (J 14,6). V době starozákonní to byl Kristův Boží duch a jeho vedení, jelikož Kristův Boží duch je zde od počátku světa (J 1,1-5). Obdobný výrok je v Jr 31,33 „*Svůj zákon jim dám do nitra, vepíše jim jej do srdce*“. Bůh sám povede židovský národ.

...aby se mě báli po všechny dny. Tato fráze se často opakuje v Deuteronomiu (Dt 4,10; 6,2; 14,23; 31,13). Potvrzení „po všechny dny“ je dotvrzeno Jr 31,36: „*Jestliže přestanou tato ustanovení přede mnou platit, je výrok Hospodinův, také potomstvo Izraele nebude přede mnou už ani pronárodem po všechny dny*“.⁶¹ Tímto vyjádřením Bůh vyslovil, že pokud se lid bude obávat urazit Hospodina, pokud proto na něho bude stále myslet, bude těsně spjat s Bohem a kroky lidu povedou ke spokojenosti.

aby dobře bylo jim i jejich synům po nich. Soužití s Bohem přináší dobro. Židé viděli v Bohu vykupitele od zla, klaněli se mu jako stvořiteli světa a pociťovali k němu zbožnou úctu.⁶² Věřili, že pokud člověk přistupuje k Bohu s úctou, povede spokojený život.

---

59 S.PACNER. *Od Abraháma k nové smlouvě*. 1. vydání Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci 2007, s.52.

60 J.R.LUNDBOM. *Jeremiah 21-36: A new translation with introduction and commentary*, AB 21b, s. 519.

61 Tamtéž.

62 Tamtéž.

Hospodin na své oddané nezapomíná, přináší dobro jim i jejich dětem (Ex 34,7).

Jr 32,40 - *Uzavřu s nimi smlouvu věčnou, že už jim nepřestanu prokazovat dobro. Do jejich srdcí dám bázeň přede mnou, aby ode mne neodstupovali.*

Uzavřu s nimi smlouvu věčnou, že už jim nepřestanu prokazovat dobro. Tato věčná smlouva, která je opět citována v Jr 50,5 je „novou smlouvou“ (Jr 31,31-34), kterou Hospodin uzavírá se svým lidem za nedodržanou Sinajskou smlouvu. Sinajská smlouva se svým požehnáním i proklínáním nebyla nikdy přislíbená jako věčná. Ale tato smlouva a nová smlouva jsou bez podmínky skutečně uzavírány po všechny dny.⁶³

Hospodinovo ujištění o dobru pro svůj lid je má vést k větší věrnosti Bohu a života s ním. Aby své jednání podřídili Božímu vedení. Boží trpělivá snaha přivádět lidi k sobě, aby žili s ním je obdivuhodná. Je to často případ záchrany topícího, který kope kolem sebe, místo toho, aby se klidně podvolil zachránci a nechal se pokojně unášet bezpečně na vodě.

Do jejich srdcí dám bázeň přede mnou, aby ode mne neodstupovali.

Je to obdobná apelace jako v předchozím verši Jr 32,39. Naděje pro lid, který trpí a ještě bude trpět. Je zde ale nové ujištění, že pokud budou židé žít v bázni Boží, bude jim dobře. V tomto verši je právě zmínka o skutečné bázni před Hospodinem, která je jako hebrejský výraz „**jir' at jhwh**“ uváděná v knize proroka Jeremjáše pouze jednou. Tato bázeň, kterou člověk prožije je poznáním samého Boha a po dobu kdy člověk prožívá tuto bázeň je Bůh s člověkem takřikajíc fyzicky. A pokud Boha takto lidé poznají, už od něho neodstoupí.

Bázeň před Hospodinem je poznání Boha, jaký je. Tuto bázeň prožili nejen starozákonní proroci, kteří dokázali díky ní snést neuvěřitelné těžkosti, ale je poznáním i svatých křesťanů, kteří kvůli Kristu podstoupili i mučení. Někdo, kdo nemá velkou víru v Boha, by mohl tento postoj k Bohu zaměnit za fanatismus a určitě se i takoví v církvi najdou. Ale člověk, který takto poznal Boha, je od fanatika odlišný. Fanatik se snaží prosadit svou pravdu, svůj postoj, člověku, který žije v bázni Boží, jde o samého Boha. Člověka, který žije v bázni, si Bůh vede po svých cestách a takový člověk je čím dál tím pokornější, umírněnější, láskyplnější a Bohu oddanější (Iz 58,11; Př 19,23). Je ctnostný. Život v bázni Boží je být s Bohem a takový život má úplně jiný rozměr.

---

63 J.R.LUNDBOM. *Jeremiah 21-36: A new translation with introduction and commentary*, AB 21b, s. 519.

Závěr

Studiem citovaných veršů jsem dospěla k poznání, že nedostatek bázně před Hospodinem, odvrácení se od jeho příkazů, klanění se cizím bohům a různým modlám bylo příčinou neštěstí židovského národa v době proroka Jeremjáše. A naopak život v bázni, dodržování Hospodinových příkazů, postoj vzájemné úcty s Hospodinem bylo řešením, jak odvrátit neštěstí, které národ postihlo.

Ze studovaných textů vyplývá, že Jeremjáš měl vize budoucnosti a ty mohl unést jen s vírou v Boha a bázní před ním. Jeremjáš, který touto bázní žil, ji skrze samého Boha poznal jako cestu k odvrácení těžkého osudu svého národa. Snažila jsem se přiblížit dobu, v které lidé prožívali svůj vztah k Bohu za obtížné životní situace a kterou mohli unést jen tím, že do svého života přivolají Hospodina. Studované texty dokazují, že přivolat Hospodina můžeme bázní.

Dále texty představily bázeň jako Boží dar dobra. Bázeň před Hospodinem je něco co Hospodin vyžaduje určitě nikoliv z důvodu své samolibosti, ale pro dobro člověka. Že v bázni, v které se opíráme o Boha, lze prožít lásku a svobodu za nemožných životních situací tak, jak ji prožíval i prorok Jeremjáš. Studie prokázala, že život v bázni je život prožívaný s Bohem v přítomnosti, a že s Bohem se můžeme setkat vždy právě v přítomnosti. Těžká doba, která národ postihla, učila tento národ právě bázni, která dává lásku a svobodu.

Porovnáním s ostatními proroky zjistíme, že i oni zdůrazňovali bázeň jako cestu záchrany a plného žití s Bohem (Iz 29,13). Izajáš ji dokonce přirovnával k pokladu (Iz 33,6) a určitě věděl proč. Ezechiel vyzdvihl bázeň jako bránu věrnosti Hospodinu (Ez 30,13). A prorok Malachiáš (Mal 2,5) vyzdvihuje bázeň jako dar, který zajistí Lévimu pravdu, spravedlnost, pokoj a sílu konat dobro v Božích věcech.

Podíváme-li se na životy svatých, zdůrazňovali vždy pokoru a bázeň. A troufám si tvrdit, že svatými se stali právě skrze bázeň, která je naučila vydat se jen Bohu a opírat se jen o něj. Ten, kdo zažil bázeň před Hospodinem jako milostí, mi dotvrdí, že v jediném okamžiku poznáte strach, velikost, moc a lásku. Ta láska v tom okamžiku prožitá je nezapomenutelná. V bázni Boží se skrývá pokora a poslušnost a ta dokázala, že prorok Jeremjáš ze svého svěřeného poselství neuhnul. Celý Nový zákon je plný pokory, poslušnosti, lásky a současně svobodného rozhodování Ježíše Krista. Jeho život byl naplněn bázní Boží, která ho vedla v tichosti na horu k modlitbám k Otci a současně mezi

lid k plnění služby. Bázeň Boží se projevila také účinkem jeho činů a slov: „Kdo z vás je bez hříchu, první hod' na ni kamenem“ (J 8,7). A nikdo nehodil.

Listy sv. Pavla odkazují na bázeň a její velikost (2K 7,1). Sv. Pavel ve všem těžkém vytrval, všechno zlé vydržel, se ctí obstál. Evangelizoval z toho důvodu, že poznal Boží velikost, její sílu, lásku a moc v poznané bázi.

2K 5,11

Protože známe tuto bázeň před Pánem, přesvědčujeme lidi. Bůh vidí do našeho srdce a doufám, že i vy ve svém svědomí do našeho srdce vidíte.

Seznam použité literatury:

Bible, Český ekumenický překlad. 9. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 2002. 1290 s. ISBN 80-85810-30-1.

Bible, Český studijní překlad. 1. vyd. Praha: Nakladatelství KMS, s.r.o., 2009. 1559 s. ISBN 978-80-86449-62-3.

Jeruzalémská bible. 1. vyd. Praha, Kostelní Vydří: Krystal OP a Karmelitánské nakladatelství 2009. 2229 s.

RENDTORFF, Rolf. *Hebrejská bible a dějiny.* 3. vyd. Praha: Vyšehrad 2003. 375 s. ISBN 80-7021-634-4.

ALEXANDER, Pat a David. *Průvodce biblí,* 1. české vyd. Praha: Česká biblická společnost 2004. 816 s. ISBN 80-85810-26-3.

LÉON-DUFOUR, Xavier. *Slovník biblické teologie.* 2. vyd. Praha: Academia 2003. 658 s. ISBN 80-200-1127-7.

AUVRAY, Paul, GRELOT, Pierre. *Slovník biblické teologie.* 2. vyd. Praha: Academia 2003. 658 s. ISBN 80-200-1127-7.

ALLMEN, Jean-Jaques von. *Biblický slovník.* 2. vyd. Praha: Evangelické nakladatelství, 1991. 360 s.

LYS, D. *Biblický slovník.* 2. vyd. Praha: Evangelické nakladatelství, 1991. 360 s.

LUNDBOM, Jack R. *Jeremiah 1-20: A new translation with introduction and commentary,* AB 21a, New York (NY): Doubleday 1999. 934 s.

LUNDBOM, Jack R. *Jeremiah 21-36: A new translation with introduction and commentary,* AB 21b, New York (NY): Doubleday 2004. 649 s.

LUNDBOM, Jack R. *Jeremiah 37-52: A new translation with introduction and commentary*, AB 21c, New York (NY): Doubleday 2004. 624 s.

VLKOVÁ, Gabriela Ivana. *Úvod do prorocké a mudroslovné literatury Starého zákona*, 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci 2007. 92 s. ISBN 978-80-244-1593-2.

THOMPSON, John Arthur. *The Book of Jeremiah*, Grand Rapids, Mich.: William B. Eerdmans Publishing Company, c1980.

STEINOVÁ, Edith. *Věda kříže*, 1. vyd. Brno: Cesta 2000. 256 s. ISBN 80-85319-92-6

PACNER, Stanislav. *Důvěřovat v člověka a důvěřovat v Hospodina*, (online) Olomouc: 2009, (cit. 2013-03-04).

Dostupné z <http://theses.cz/id/93hitt/104148-910164026.pdf>

XANTOPULOS, Kallistos a Ignatios. *Poučení pro mlčící ve sto kapitolách*, (on-line), (cit. 2013-03-19).

Dostupné z <http://www.acizek.nfo.sk/teolog/duchtexy/poucen/texty/17.htm>.